

De kracht van interactie

Om snel te vorderen, heeft de taalleerder de ondersteuning van de omgeving nodig. Het brein werkt met het talige materiaal dat binnenkomt en met de kansen die het krijgt om zelf productief in de taalomgeving aan de slag te gaan. Wie veel taalaanbod krijgt en veel kansen tot spreken, vordert meestal sneller dan wie dat niet krijgt. Wie bepaalde soorten gesprekken heel vaak voert, of over bepaalde onderwerpen veel praat, zal daarin sterk bedreven worden. Maar niet alleen hoeveelheid is doorslaggevend. Ook de kwaliteit van de interactie tussen de taalleerder en zijn omgeving is belangrijk. Nieuwe woorden of uitdrukkingen die door de gesprekspartner begrijpelijk worden gemaakt (bijvoorbeeld door het koppelen van de taal aan een handeling of voorwerp), worden vaak beter verworven. Taalaanbod dat inspeelt op de interesse van het kind en dat bovendien nieuwe elementen bevat (dus net iets boven het huidige niveau van het kind zweeft), wordt door veel taalexperts als 'krachtvoer' omschreven. Evenzeer moet de taalleerder ondersteund worden bij het produceren van taal: taalleerders die worstelen om iets gezegd te krijgen, kunnen bijvoorbeeld geholpen worden door een gesprekspartner die feedback geeft, die vollediger of juist verwoordt wat de taalleerder probeerde te zeggen, of die geïnteresseerd doorvraagt. Een interactieve ondersteuning van taalproductie is cruciaal, want spreekvaardigheid en schrijfvaardigheid opbouwen is voor veel taalleerders geen sinecure: om een (doeltreffende) boodschap te produceren, moet een taalleerder immers zelf gepaste taalvormen oproepen, combineren en communiceren, en daarbij rekening houden met de voorkennis, de verwachtingen, en de intenties van de gesprekspartner. Er zijn veel taalleerders die een bepaalde taal heel goed begrijpen, maar die zich niet vlot kunnen uitdrukken. Voor alle taalleerders geldt overigens dat hun receptieve vaardigheid (wat ze van een taal begrijpen) groter is dan hun productieve vaardigheid (wat ze in een taal aan boodschappen kunnen produceren).

De interactieve ondersteuning van de taalleerder kan ook de vorm aannemen van samen hardop nadenken over het uitvoeren van taaltaken en de regels van het taalsysteem. Geleidelijk groeit bij jonge kinderen de vaardigheid om bewust stil te staan bij hun taalgebruik, en te reflecteren hoe sommige taaltaken beter, gepaster, rijker kunnen worden uitgevoerd. In de loop van het basisonderwijs begint dat vermogen te ontluiken, maar pas rond de leeftijd van 12 -14 jaar ontwikkelen jongeren echt de vaardigheid om vrij abstracte informatie (bijvoorbeeld over de grammatica van het taalsysteem) te doorgronden en toe te passen.

Meerdere talen leren

Mensen zijn in staat om meerdere talen te leren. Dat hoeft niet te betekenen dat ze in elk van die geleerde talen evenveel verschillende dingen kunnen doen, of hetzelfde soort boodschappen kunnen begrijpen en produceren. Voor de verwerving van elke nieuwe taal geldt dat er veel tijd en energie

moet in geïnvesteerd worden. Vroeger dachten wetenschappers dat elke taal in een volledig apart compartiment in het brein werd opgeslagen. Dat is echter niet het geval: ons brein legt heel veel verbindingen tussen de verschillende talen waarmee we in aanraking zijn gekomen. Mensen die al een taal kennen, zullen dus heel wat attitudes, kennis, vaardigheden van de geleerde taal kunnen inzetten bij het leren van een nieuwe taal. Wie een nieuwe taal leert die sterk aanleunt bij een taal die hij al kent, zal vaak een 'vliegende start' kunnen nemen en op allerlei gebieden (woordenschat, klanken, grammaticaregels, spelling...) kennis en vaardigheden uit de gekende taal naar de nieuwe taal kunnen overdragen. Maar ook als de talen wat verder uit mekaar liggen, is er veel 'positieve transfer' mogelijk: wie bijvoorbeeld in de ene taal leert lezen en met allerlei teksten leert omgaan, zal heel wat inzichten in leesprocessen, tekstsoorten en leesstrategieën kunnen overdragen naar het begrijpend lezen in een nieuwe taal.

Jonge kinderen die op prille leeftijd met meer dan één taal worden geconfronteerd, ontwikkelen sneller allerlei (metalinguïstische) inzichten in taal. Ze zijn zich bijvoorbeeld beter bewust van het verschil tussen klanken dan kinderen die maar in één taal werden opgevoed. Wie een taal leert, investeert dus eigenlijk ook in het leren van nog andere talen: de talenknobbel wordt geprikkeld en blijft 'in vorm'.

Vaak wordt beweerd dat rond de puberteit het gemak waarmee nieuwe talen kunnen worden geleerd, afneemt. Dat zou onder andere te maken hebben met de verminderde soepelheid van ons brein. Bovendien ervaren volwassenen vaak meer remmingen dan kinderen om in een nieuwe taal te praten. Maar anderzijds hebben pubers en volwassenen ook allerlei leerstrategieën verworven, kunnen ze beter abstract nadenken over taalsystemen, en kunnen ze veel kennis inzetten die ze al eerder hebben verworven (inclusief hun kennis van de wereld). Volwassenen hebben het wel moeilijk om een nieuwe taal uit te spreken zonder een hoorbaar accent. Dat komt omdat hun stemapparaat zich heeft gevormd om de moedertaal zo goed mogelijk uit te spreken en zich vanaf de leeftijd van zes jaar minder flexibel plooit naar het uitspreken van nieuwe klanken.

Voor elk van de geleerde talen geldt dat ze onderhouden moeten worden. Wie een geleerde taal lange tijd niet gebruikt (of voor bepaalde doeleinden niet gebruikt) zal merken dat die taal 'naar het achterhoofd' is verschoven en moeilijker aangesproken kan worden. Taalcompetentie kan dus vervagen. Een taal gebruiken helpt dus niet alleen om een taal te verwerven, maar ook om ze in staat van paraatheid te houden.